

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः ॥
हरिः ॐ

5.6 पञ्चमकाण्डे षष्ठः प्रश्नः - उपानुवाक्या

Contents

5.6 पञ्चमकाण्डे षष्ठः प्रश्नः - उपानुवाक्याभिधानं

1

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः हरिः ॐ

5.6 पञ्चमकाण्डे षष्ठः प्रश्नः - उपानुवाक्याभिधानं

5.6 पञ्चमकाण्डे षष्ठः प्रश्नः - उपानुवाक्याभिधानं

TS 5.6.1.1

हिरण्यवर्णा इति हिरण्य - वर्णाः । शुचयः । पावकाः । यासु । जातः । कश्यपः । यासु ।
 इन्द्रः ॥ अग्निम् । याः । गर्भम् । दुधिरे । विरूपा इति वि - रूपाः । ताः । नः । आपः
 । शम् । स्योनाः । भवन्तु ॥ यासाम् । राजा । वरुणः । याति । मद्भ्यै । सत्यानृते इति
 सत्य - अनृते । अवपश्यन्नित्यव - पश्यन् । जनानाम् ॥ मधुश्चुत इति मधु - चुतः । शुचयः
 । याः । पावकाः । ताः । नः । आपः । शम् । स्योनाः । भवन्तु ॥ यासाम् । देवाः
 । दिवि । कृण्वन्ति । भक्षम् । याः । अन्तरिक्षे । बहुधेति बहु - धा । भवन्ति ॥ याः ।
 पृथिवीम् । पयसा । उन्दन्ति । 1

TS 5.6.1.2

शुक्राः । ताः । नः । आपः । शम् । स्योनाः । भवन्तु ॥ शिवेन । मा । चक्षुषा ।
 पश्यत । आपः । शिवया । तनुवा । उपेति । स्पृशत । त्वचम् । मे ॥ सर्वान् । अग्नीन्
 । अप्सुषद इत्यप्सु - सदः । हुवे । वः । मयि । वर्चः । बलम् । ओजः । नीति । धत्त
 ॥ यत् । अदः । सप्रयतीरिति सं - प्रयतीः । अहौ । अनदत । हते ॥ तस्मात् । एति ।
 नद्यः । नाम । स्थ । ता । वः । नामानि । सिन्धुवः ॥ यत् । प्रेषिता इति प्र - इषिताः

। वरुणेन । ताः । शीभम् । सुमवल्लगतेति सं - अवल्लगत ॥ 2

TS 5.6.1.3

तत् । आपोत् । इन्द्रः । वः । यतीः । तस्मात् । आपः । अन्विति । स्थन् ॥
अपकाममित्यप - कामम् । स्यन्दमानाः । अवीवरत । वः । हिकम् ॥ इन्द्रः । वः ।
शक्तिभिरिति शक्ति-भिः । देवीः । तस्मात् । वाः । नाम । वः । हितम् ॥ एकः । देवः
। अपीति । अतिष्ठत् । स्यन्दमानाः । यथावशमिति यथा - वशम् ॥ उदिति । आनिषुः ।
महीः । इति । तस्मात् । उदकम् । उच्यते ॥ आपः । भद्राः । घृतम् । इत् । आपः
। आसुः । अग्नीषोमावित्यग्नी - सोमौ । बिभ्रति । आपः । इत् । ताः ॥ तीव्रः । रसः ।
मधुपृचामिति मधु-पृचाम् । 3

TS 5.6.1.4

अरङ्गम इत्यरं - गुमः । एति । मा । प्राणेनेति प्र - अनेन । सह । वर्चसा । गन् ॥ आत्
। इत् । पश्यामि । उत । वा । शृणोमि । एति । मा । घोषः । गच्छति । वाक् । नः
। आसाम् ॥ मन्ये । भेजानः । अमृतस्य । तरहि । हिरण्यवर्णा इति हिरण्य - वर्णाः ।
अतृपम् । यदा । वः ॥ आपः । हि । स्थ । मयोभुव इति मयः - भुवः । ताः । नः ।
ऊर्जे । दुधातुन ॥ महे । रणाय । चक्षसे ॥ यः । वः । शिवतम् इति शिव - तम् ।
रसः । तस्य । भाजयत् । इह । नः ॥ उशतीः । इव । मातरः ( ) ॥ तस्मै । अरम्
। गुमाम् । वः । यस्य । क्षयाय । जिन्वथ ॥ आपः । जनयथ । च । नः ॥ दिवि ।
श्रयस्व । अन्तरिक्षे । यतस्व । पृथिव्या । समिति । भव । ब्रह्मवर्चसमिति ब्रह्म - वर्चसम्
। असि । ब्रह्मवर्चसायेति ब्रह्म - वर्चसाय । त्वा ॥

दिवि श्रय स्वान्तरिक्षे यतस्व पृथिव्या सं भव ब्रह्मवर्च-समसि ब्रह्मवर्चसाय त्वा ॥ 4 (उदन्ति -
सुमवल्लगत - मधुपृचा - मातरो - द्वाविंशतिश्च) (A1)

TS 5.6.2.1

अ॒पाम् । ग्र॒हान् । गृ॒ह्णा॒ति । ए॒तत् । वा॒व । रा॒ज॒सू॒य॒मि॒ति॒ राज - सू॒यम् । यत् । ए॒ते । ग्र॒हाः ।
 । स॒वः । अ॒ग्निः । व॒रु॒ण॒स॒व इति॑ वरुण - स॒वः । रा॒ज॒सू॒य॒मि॒ति॒ राज - सू॒यम् । अ॒ग्नि॒स॒व
 इत्य॑ग्नि - स॒वः । चि॒त्यः । ता॒भ्याम् । ए॒व । सू॒य॒ते । अथो॑ इति॑ । उ॒भौ । ए॒व । लो॒कौ
 । अ॒भी॒ति॒ । ज॒य॒ति॒ । यः । च॒ । रा॒ज॒सू॒ये॒नेति॑ राज - सू॒येन॑ । ई॒जा॒न॒स्य॑ । यः । च॒ ।
 अ॒ग्नि॒चि॒त् इत्य॑ग्नि-चि॒त्तः । आ॒पः । भ॒व॒न्ति॒ । आ॒पः । वै । अ॒ग्नेः । भ्रातृ॑व्याः । यत् । अ॒पः
 । अ॒ग्नेः । अ॒ध॒स्ता॒त् । उ॒प॒द॒धा॒तीत्यु॑प - द॒धा॒ति॒ । भ्रातृ॑व्याभिभूत्या॒ इति॑ भ्रातृ॑व्य - अ॒भिभू॑त्यै
 । भ॒व॒न्ति॒ । आ॒त्म॒ना॑ । पे॒रेति॑ । अ॒स्य॒ । भ्रातृ॑व्यः । भ॒व॒ति॒ । अ॒मृ॒तम् । 5

TS 5.6.2.2

वै । आ॒पः । तस्मा॑त् । अ॒द्भि॒रि॒त्य॒त्-भिः॑ । अ॒व॒ता॒न्त॒मित्य॑व॒-ता॒न्तम् । अ॒भी॒ति॒ । सि॒ञ्च॒न्ति॒ ।
 न । आ॒र्ति॒म् । ए॒ति॒ । ऋ॒च्छ॒ति॒ । स॒र्वम् । आ॒युः । ए॒ति॒ । य॒स्य॑ । ए॒ताः । उ॒प॒धी॒यन्त॑ इत्यु॑प
 - धी॒यन्ते॑ । यः । उ॒ । च॒ । ए॒नाः । ए॒वम् । वे॒द॑ । अ॒न्नम् । वै । आ॒पः । प॒श॒वः । आ॒पः
 । अ॒न्नम् । प॒श॒वः । अ॒न्ना॒द इत्य॑न्न - अ॒दः । प॒शु॒मा॒नि॒ति॒ पशु॑ - मा॒न् । भ॒व॒ति॒ । य॒स्य॑ । ए॒ताः
 । उ॒प॒धी॒यन्त॑ इत्यु॑प-धी॒यन्ते॑ । यः । उ॒ । च॒ । ए॒नाः । ए॒वम् । वे॒द॑ । द्वा॒द॒श॑ । भ॒व॒न्ति॒ ।
 द्वा॒द॒श॑ । मा॒साः । स॒व॒त्स॒र इति॑ सं - व॒त्स॒रः । स॒व॒त्स॒रे॒णेति॑ सं - व॒त्स॒रे॒ण॑ । ए॒व । अ॒स्मै । 6

TS 5.6.2.3

अ॒न्नम् । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे॑ । पा॒त्रा॑णि । भ॒व॒न्ति॒ । पा॒त्रे॑ । वै । अ॒न्नम् । अ॒द्य॒ते॑ । स॒यो॒नी॒ति॒
 स - यो॒नि॒ । ए॒व । अ॒न्नम् । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे॑ । ए॒ति॒ । द्वा॒द॒शा॒त् । पु॒रु॒षा॒त् । अ॒न्नम् ।
 अ॒त्ति॒ । अथो॑ इति॑ । पा॒त्रा॑त् । न । छि॒द्य॒ते॑ । य॒स्य॑ । ए॒ताः । उ॒प॒धी॒यन्त॑ इत्यु॑प-धी॒यन्ते॑
 । यः । उ॒ । च॒ । ए॒नाः । ए॒वम् । वे॒द॑ । कु॒भाः । च॒ । कु॒भीः । च॒ । मि॒थु॒ना॒नि॑ ।
 भ॒व॒न्ति॒ । मि॒थु॒न॒स्य॑ । प्र॒जा॒त्या॒ इति॑ प्र - जा॒त्यै॑ । प्रे॒ति॑ । प्र॒ज॒येति॑ प्र - ज॒या॑ । प॒शु॒भि॒रिति॑

प्रशु - भिः । मिथुनैः । जायते । यस्य । एताः । उपधीयन्त इत्युप - धीयन्ते । यः । उ । 7

TS 5.6.2.4

च । एनाः । एवम् । वेद । शुक् । वै । अग्निः । सः । अद्भ्युम् । यजमानम् । प्रजा
इति प्र - जाः । शुचा । अर्पयति । यत् । अपः । उपदधातीत्युप - दधाति । शुचम् ।
एव । अस्य । शमयति । न । आर्तिम् । एति । ऋच्छति । अद्भ्युः । न । यजमानः ।
शाम्यन्ति । प्रजा इति प्र - जाः । यत्र । एताः । उपधीयन्त इत्युप - धीयन्ते । अपाम् । वै
। एतानि । हृदयानि । यत् । एताः । आपः । यत् । एताः । अपः । उपदधातीत्युप -
दधाति । दिव्याभिः । एव । एनाः । समिति । सृजति । वरुणः । पर्जन्यः । 8

TS 5.6.2.5

भवति । यः । वै । एतासाम् । आयतनमित्या - यतनम् । कृषिम् । वेद । आयतनवानित्यायतन
- वान् । भवति । कल्पते । अस्मै । अनुसीतमित्यनु - सीतम् । उपेति । दुधाति । एतत्
। वै । आसाम् । आयतनमित्या - यतनम् । एषा । कृषिः । यः । एवम् । वेद ।
आयतनवानित्यायतन - वान् । भवति । कल्पते । अस्मै । द्वंद्वमिति द्वं - द्वम् । अन्याः ।
उपेति । दुधाति । चतस्रः । मद्भ्ये । धृत्यै । अन्नम् । वै । इष्टकाः । एतत् । खलु ।
वै । साक्षादिति स-अक्षात् । अन्नम् । यत् । एषः । चरुः । यत् । एतम् । चरुम् ।
उपदधातीत्युप - दधाति । साक्षादिति स - अक्षात् । 9

TS 5.6.2.6

एव । अस्मै । अन्नम् । अवेति । रुन्धे । मद्भ्यतः । उपेति । दुधाति । मद्भ्यतः । एव ।
अस्मै । अन्नम् । दुधाति । तस्मात् । मद्भ्यतः । अन्नम् । अद्यते । बारुहस्पत्यः । भवति
। ब्रह्म । वै । देवानाम् । बृहस्पतिः । ब्रह्मणा । एव । अस्मै । अन्नम् । अवेति । रुन्धे
। ब्रह्मवर्चसमिति ब्रह्म - वर्चसम् । असि । ब्रह्मवर्चसायेति ब्रह्म - वर्चसाय । त्वा । इति ।

आ॒ह । ते॒ज॒स्वी । ब्र॒ह्मव॒र्च॒सीति॑ ब्रह्म - व॒र्च॒सी । भ॒व॒ति । य॒स्य॑ । ए॒षः । उ॒प॒धी॒यत॑ इत्यु॒प -
धी॒यते॑ । यः । उ॒ । च॒ । ए॒न॒म् । ए॒व॒म् । वेद॑ ॥ 10

(अ॒मृतं॑ - म॒स्मै - जा॒यते॑ य॒स्यैता॑ - उ॒प॒धी॒यन्ते॑ य उ॑ - प॒र्जन्य॑ - उ॒प॒धा॒ति सा॒क्षात् -
स॒प्तच॑त्वारि॒ंशच्च॑) (A2)

TS 5.6.3.1

भू॒तेष्ट॑का इति॑ भूत - इ॒ष्ट॒काः । उ॒पेति॑ । दु॒धा॒ति । अ॒त्रा॒त्रे॒त्यत्र॑-अ॒त्र । वै । मृ॒त्युः । जा॒यते॑
। य॒त्रय॑त्रेति॑ य॒त्र-य॒त्र । ए॒व । मृ॒त्युः । जा॒यते॑ । त॒तः । ए॒व । ए॒न॒म् । अ॒वेति॑ । य॒ज॒ते
। त॒स्मात् । अ॒ग्नि॒चि॒दित्य॑ग्नि - चि॒त् । स॒र्वम् । आ॒युः । ए॒ति । स॒र्वे । हि । अ॒स्य॒ ।
मृ॒त्यवः॑ । अ॒वेष्टा॑ इत्य॒व - इ॒ष्टाः । त॒स्मात् । अ॒ग्नि॒चि॒दित्य॑ग्नि - चि॒त् । न । अ॒भि॒च॒रि॒त॒वा
इत्य॒भि-च॑रि॒त॒वै । प्र॒त्यक् । ए॒न॒म् । अ॒भि॒चा॒र इत्य॑भि - चा॒रः । स्तृ॒णु॒ते । सू॒यते॑ । वै ।
ए॒षः । यः । अ॒ग्निम् । चि॒नु॒ते । दे॒व॒सु॒वामि॑ति॑ दे॒व - सु॒वाम् । ए॒तानि॑ । ह॒वी॒र्षि॑ । भ॒व॒न्ति
। ए॒ताव॑न्तः । वै । दे॒वाना॑म् । सु॒वाः । ते । ए॒व । 11

TS 5.6.3.2

अ॒स्मै । सु॒वान् । प्रेति॑ । य॒च्छन्ति॑ । ते । ए॒न॒म् । सु॒व॒न्ते । सु॒वः । अ॒ग्निः । व॒रु॒णस॒व
इति॑ वरुण - सु॒वः । रा॒ज॒सू॒यमि॑ति॑ राज - सू॒यम् । ब्र॒ह्मस॒व इति॑ ब्रह्म-स॒वः । चि॒त्यः । दे॒वस्य॑
। त्वा॒ । स॒वि॒तुः । प्र॒स॒व इति॑ प्र - स॒वे । इति॑ । आ॒ह । स॒वि॒तृप्र॑सूत इति॑ स॒वि॒तृ-प्र॑सूतः ।
ए॒व । ए॒न॒म् । ब्र॒ह्म॑णा । दे॒वता॑भिः । अ॒भीति॑ । सि॒ञ्चति॑ । अ॒न्न॑स्या॒न्नस्ये॒त्यन्न॑स्य - अ॒न्नस्य॑ ।
अ॒भीति॑ । सि॒ञ्चति॑ । अ॒न्न॑स्या॒न्नस्ये॒त्यन्न॑स्य - अ॒न्नस्य॑ । अ॒वरु॑द्ध्या इत्य॒व - रु॒द्ध्यै । पु॒रस्ता॑त्
। प्र॒त्यञ्च॑म् । अ॒भीति॑ । सि॒ञ्चति॑ । पु॒रस्ता॑त् । हि । प्र॒ती॒चीन॑म् । अ॒न्नम् । अ॒द्यते॑ ।
शी॒रू॒ष॒तः । अ॒भीति॑ । सि॒ञ्चति॑ । शी॒रू॒ष॒तः । हि । अ॒न्नम् । अ॒द्यते॑ । एति॑ । मु॒खात् ।
अ॒न्व॒व॑स्त्राव॒यती॑त्य॒नु - अ॒व॑स्त्राव॒यति॑ । 12

TS 5.6.3.3

मुख॑तः । ए॒व । अ॒स्मै । अ॒न्नाद्य॑मित्य॑न्न - अद्य॑म् । द॒धा॒ति । अ॒ग्नेः । त्वा॒ । सा॒म्राज्ये॑नेति॒
 सां - रा॒ज्ये॒न । अ॒भी॒तिं । सि॒ञ्चामि॑ । इति॑ । आ॒ह । ए॒षः । वै । अ॒ग्नेः । स॒वः ।
 तेन॑ । ए॒व । ए॒नम् । अ॒भी॒तिं । सि॒ञ्चति॑ । बृ॒हस्प॑तेः । त्वा॒ । सा॒म्राज्ये॑नेति॒ सां-रा॒ज्ये॒न ।
 अ॒भी॒तिं । सि॒ञ्चामि॑ । इति॑ । आ॒ह । ब्र॒ह्म । वै । दे॒वाना॑म् । बृ॒हस्प॑तिः । ब्र॒ह्म॑णा । ए॒व
 । ए॒नम् । अ॒भी॒तिं । सि॒ञ्चति॑ । इन्द्र॑स्य । त्वा॒ । सा॒म्राज्ये॑नेति॒ सां - रा॒ज्ये॒न । अ॒भी॒तिं
 । सि॒ञ्चामि॑ । इति॑ । आ॒ह । इन्द्रि॑यम् । ए॒व । अ॒स्मिन् । उ॒परि॑ष्ठात् । द॒धा॒ति । ए॒तत् । 13

TS 5.6.3.4

वै । रा॒ज॒सूय॑स्येति॒ राज॑ - सू॒य॑स्य । रू॒पम् । यः । ए॒वम् । वि॒द्वान् । अ॒ग्निम् । चि॒नु॒ते
 । उ॒भौ । ए॒व । लो॒कौ । अ॒भी॒तिं । ज॒य॒ति । यः । च॒ । रा॒ज॒सूये॑नेति॒ राज॑ - सू॒ये॒न ।
 ई॒जान॑स्य । यः । च॒ । अ॒ग्नि॒चित् इत्य॑ग्नि - चि॒तः । इन्द्र॑स्य । सु॒षु॒वा॒णस्य॑ । दु॒श॒धेति॑
 द॒श - धा॑ । इन्द्रि॑यम् । वी॒र्य॑म् । प॒रेति॑ । अ॒प॒तत् । तत् । दे॒वाः । सौ॒त्रा॒म॒ण्या ।
 स॒मि॒तिं । अ॒भ॒र॒न् । सू॒यते॑ । वै । ए॒षः । यः । अ॒ग्निम् । चि॒नु॒ते । अ॒ग्निम् । चि॒त्वा ।
 सौ॒त्रा॒म॒ण्या । य॒जेत् । इन्द्रि॑यम् । ए॒व । वी॒र्य॑म् । स॒मृ॒त्येति॑ सं - भृ॒त्यं । आ॒त्मन् । धृ॒त्ते ॥ 14

(त ए॒वा - न्वव॑स्त्रावयत्ये - त - दु॒ष्टाच॑त्वारि॒ंशच्च) (A3)

TS 5.6.4.1

स॒जूरि॑तिं स - जूः । अ॒ब्दः । अ॒याव॑भि॒रित्य॑याव - भिः । स॒जूरि॑तिं स - जूः । उ॒षाः ।
 अ॒रु॒णी॒भिः । स॒जूरि॑तिं स - जूः । सू॒र्यः । ए॒त॑शेन । स॒जोषा॑विति॒ स - जोषौ॑ । अ॒श्वि॒ना ।
 द॒श॒सो॑भि॒रिति॑ द॒श॒सः - भिः । स॒जूरि॑तिं स-जूः । अ॒ग्निः । वै॒श्वान॑रः । इ॒डा॒भिः । घृ॒तेन॑ ।
 स्वा॒हा । स॒व॒त्स॒र इति॑ सं-व॒त्स॒रः । वै । अ॒ब्दः । मा॒साः । अ॒या॒वाः । उ॒षाः । अ॒रु॒णी ।

सूर्यः । एत॑शः । इ॒मे इति॑ । अ॒श्विना॑ । सँव॒थ्सुर॑ इति॑ सं - व॒थ्सुरः॑ । अ॒ग्निः । वै॒श्वान॒रः ।
 प॒शवः॑ । इ॒डा॑ । प॒शवः॑ । घृ॒तम् । सँव॒थ्सुर॑मिति॑ सं - व॒थ्सुरम् । प॒शवः॑ । अनु॑ । प्रेति॑ ।
 जा॒यन्ते॑ । सँव॒थ्सुरेणे॑ति॑ सं - व॒थ्सुरेण॑ । ए॒व । अ॒स्मै । प॒शून् । प्रेति॑ । ज॒नय॑ति । दु॒र्भस्त॒बं
 इति॑ दु॒र्भ - स्त॒बे । जु॒होति॑ । यत् । 15

TS 5.6.4.2

वै । अ॒स्याः । अ॒मृत॑म् । यत् । वी॒र्य॑म् । तत् । दु॒र्भाः । तस्मि॑न् । जु॒होति॑ । प्रेति॑ ।
 ए॒व । जा॒यते॑ । अ॒न्नाद॑ इत्य॑न्न - अ॒दः । भ॒वति॑ । य॒स्य॑ । ए॒वम् । जु॒ह्वति॑ । ए॒ताः । वै ।
 दे॒वताः॑ । अ॒ग्नेः । पु॒रस्ता॑द्भागा॒ इति॑ पु॒रस्ता॑त् - भा॒गाः । ताः । ए॒व । प्री॒णाति॑ । अ॒थो इति॑
 । चक्षुः॑ । ए॒व । अ॒ग्नेः । पु॒रस्ता॑त् । प्र॒तीति॑ । दु॒धाति॑ । अ॒नन्धः॑ । भ॒वति॑ । यः । ए॒वम्
 । वेद॑ । आ॒पः । वै । इ॒दम् । अ॒ग्रे । स॒लिल॑म् । आ॒सीत् । सः । प्र॒जाप॑तिरिति॑ प्र॒जा -
 प॒तिः । पु॒ष्कर॑प॒र्ण इति॑ पु॒ष्कर - प॒र्णे । वा॒तः । भू॒तः । अ॒लेला॑यत् । सः । 16

TS 5.6.4.3

प्र॒तिष्ठा॑मिति॑ प्र॒ति - स्था॑म् । न । अ॒विन्द॑त् । सः । ए॒तत् । अ॒पाम् । कु॒लाय॑म् । अ॒पश्य॑त् ।
 तस्मि॑न् । अ॒ग्निम् । अ॒चिनु॑त् । तत् । इ॒यम् । अ॒भव॑त् । ततः॑ । वै । सः । प्र॒तीति॑ । अ॒तिष्ठ॑त्
 । या॒म् । पु॒रस्ता॑त् । उ॒पाद॑धा॒दित्यु॑प - अ॒दधा॑त् । तत् । शि॒रः । अ॒भव॑त् । सा । प्रा॒ची ।
 दिक् । या॒म् । दु॒क्षिण॑तः । उ॒पाद॑धा॒दित्यु॑प - अ॒दधा॑त् । सः । दक्षि॑णः । प॒क्षः । अ॒भव॑त् ।
 सा । दु॒क्षिणा॑ । दिक् । या॒म् । प॒श्चात् । उ॒पाद॑धा॒दित्यु॑प-अ॒दधा॑त् । तत् । पु॒च्छ॑म् । अ॒भव॑त्
 । सा । प्र॒तीची॑ । दिक् । या॒म् । उ॒त्तर॑त इत्यु॑त् - त॒रतः॑ । उ॒पाद॑धा॒दित्यु॑प - अ॒दधा॑त् । 17

TS 5.6.4.4

सः । उ॒त्तर॑ इत्यु॑त् - त॒रः । प॒क्षः । अ॒भव॑त् । सा । उ॒दीची॑ । दिक् । या॒म् । उ॒परि॑ष्ठात्
 । उ॒पाद॑धा॒दित्यु॑प - अ॒दधा॑त् । तत् । पृ॒ष्ठम् । अ॒भव॑त् । सा । ऊ॒र्ध्वा । दिक् । इ॒यम् ।

वै । अग्निः । पञ्चैष्टक इति पञ्च-इष्टकः । तस्मात् । यत् । अस्याम् । खनन्ति । अभीति ।
 । इष्टकाम् । तृन्दन्ति । अभीति । शर्कराम् । सर्वा । वै । इयम् । वयोभ्य इति वयः -
 भ्यः । नक्तम् । दृशे । दीप्यते । तस्मात् । इमाम् । वयांसि । नक्तम् । न । अधीति ।
 आसते । यः । एवम् । विद्वान् । अग्निम् । चिनुते । प्रतीति । एव । 18

TS 5.6.4.5

तिष्ठति । अभीति । दिशः । जयति । आग्नेयः । वै । ब्राह्मणः । तस्मात् । ब्राह्मणाय ।
 सर्वासु । दिक्षु । अर्धुकम् । स्वाम् । एव । तत् । दिशम् । अन्विति । एति । अपाम् ।
 वै । अग्निः । कुलायम् । तस्मात् । आपः । अग्निम् । हारुकाः । स्वाम् । एव । तत् ।
 योनिम् । प्रेति । विशन्ति ॥ 19

(यद- लेलायथ स-उत्तरत उपादधा-देव - द्वात्रिंशच्च) (A4)

TS 5.6.5.1

संवत्सरमिति सं - वत्सरम् । उख्यम् । भृत्वा । द्वितीयै । संवत्सर इति सं - वत्सरे । आग्नेयम् ।
 । अष्टाकपालमित्यष्टा - कपालम् । निरिति । वपेत् । ऐन्द्रम् । एकादशकपालमित्येकादश -
 कपालम् । वैश्वदेवमिति वैश्व - देवम् । द्वादशकपालमिति द्वादश - कपालम् । बारूहस्पत्यम् ।
 । चरुम् । वैष्णवम् । त्रिकपालमिति त्रि - कपालम् । तृतीयै । संवत्सर इति सं - वत्सरे ।
 । अभिजितेत्यभि - जिता । यजेत् । यत् । अष्टाकपाल इत्यष्टा - कपालः । भवति ।
 अष्टाक्षरेत्यष्टा - अक्षरा । गायत्री । आग्नेयम् । गायत्रम् । प्रातस्सवनमिति प्रातः - सवनम् ।
 । प्रातस्सवनमिति प्रातः-सवनम् । एव । तेन । दाधार । गायत्रीम् । छन्दः । यत् ।
 एकादशकपाल इत्येकादश - कपालः । भवति । एकादशाक्षरेत्येकादश - अक्षरा । त्रिष्टुक् ।
 ऐन्द्रम् । त्रैष्टुभम् । माद्व्यन्दिनम् । सवनम् । माद्व्यन्दिनम् । एव । सवनम् । तेन । दाधार ।
 । त्रिष्टुभम् । 20

TS 5.6.5.2

छन्दः । यत् । द्वादशकपाल इति द्वादश - कपालः । भवति । द्वादशाक्षरेति द्वादशा-अक्षरा
 । जगती । वैश्वदेवमिति वैश्व - देवम् । जागताम् । तृतीयसवनमिति तृतीय - सवनम् ।
 तृतीयसवनमिति तृतीय - सवनम् । एव । तेन । दाधार । जगतीम् । छन्दः । यत् ।
 बारूहस्पत्यः । चरुः । भवति । ब्रह्म । वै । देवानाम् । बृहस्पतिः । ब्रह्म । एव । तेन ।
 दाधार । यत् । वैष्णवः । त्रिकपाल इति त्रि - कपालः । भवति । यज्ञः । वै । विष्णुः ।
 यज्ञम् । एव । तेन । दाधार । यत् । तृतीयै । सवत्सर इति सं - वत्सरे । अभिजितेत्यभि -
 जिता । यजते । अभिजित्या इत्यभि - जित्यै । यत् । सवत्सरमिति सं - वत्सरम् । उख्यम्
 । बिभर्ति । इमम् । एव । 21

TS 5.6.5.3

तेन । लोकम् । स्पृणोति । यत् । द्वितीयै । सवत्सर इति सं - वत्सरे । अग्निम् । चिनुते
 । अन्तरिक्षम् । एव । तेन । स्पृणोति । यत् । तृतीयै । सवत्सर इति सं - वत्सरे ।
 यजते । अमुम् । एव । तेन । लोकम् । स्पृणोति । एतम् । वै । परः । आट्णारः ।
 कक्षीवानिति कक्षी - वान् । औशिजः । वीतहव्य इति वीत - हव्यः । श्रायसः । त्रसदस्युः
 । पौरुकुथस्य इति पौरु - कुथस्यः । प्रजाकामा इति प्रजा-कामाः । अचिन्वत । ततः । वै ।
 ते । सहस्रसहस्रमिति सहस्रं - सहस्रम् । पुत्रान् । अविन्दुन्त । प्रथते । प्रजयेति प्र - जया
 । पशुभिरिति पशु-भिः । ताम् । मात्राम् । आपोति । याम् । ते । अगच्छन् । यः । एवम्
 ( ) । विद्वान् । एतम् । अग्निम् । चिनुते ॥ 22

(दाधार त्रिष्टुभं - मिममेवै - वं - चत्वारि च) (A5)

TS 5.6.6.1

प्रजापतिरिति प्रजा - पतिः । अग्निम् । अचिनुत् । सः । क्षुरपविरिति क्षुर - पविः । भूत्वा ।
 अतिष्ठत् । तम् । देवाः । बिभ्यतः । न । उपेति । आयन् । ते । छन्दोभिरिति छन्दः
 - भिः । आत्मानम् । छादयित्वा । उपेति । आयन् । तत् । छन्दसाम् । छन्दुस्त्वमिति
 छन्दः - त्वम् । ब्रह्म । वै । छन्दांसि । ब्रह्मणः । एतत् । रूपम् । यत् । कृष्णाजिनमिति
 कृष्ण - अजिनम् । कार्ष्णी इति । उपानहौ । उपेति । मुञ्चते । छन्दोभिरिति छन्दः - भिः
 । एव । आत्मानम् । छादयित्वा । अग्निम् । उपेति । चरति । आत्मनः । अहिंसायै ।
 देवनिधिरिति देव - निधिः । वै । एषः । नीति । धीयते । यत् । अग्निः । 23

TS 5.6.6.2

अन्ये । वा । वै । निधिमिति नि - धिम् । अगुप्तम् । विन्दन्ति । न । वा । प्रति । प्रेति ।
 जानाति । उखाम् । एति । क्रामति । आत्मानम् । एव । अधिपामित्यधि - पाम् । कुरुते
 । गुप्त्यै । अथो इति । खलु । आहुः । न । आक्रम्येत्या - क्रम्या । इति । नैरुऋतीति
 नैः-ऋती । उखा । यत् । आक्रामेदित्या - क्रामेत् । निरुऋत्या इति निः-ऋत्यै । आत्मानम्
 । अपीति । दुद्ध्यत् । तस्मात् । न । आक्रम्येत्या - क्रम्या । पुरुषशीरुषमिति पुरुष - शीरुषम्
 । उपेति । दुधाति । गुप्त्यै । अथो इति । यथा । ब्रूयात् । एतत् । मे । गोपाय । इति ।
 तादृक् । एव । तत् । 24

TS 5.6.6.3

प्रजापतिरिति प्रजा - पतिः । वै । अथर्वा । अग्निः । एव । दुद्ध्यद् । आथर्वणः । तस्य ।
 इष्टकाः । अस्थानि । एतम् । ह । वाव । तत् । ऋषिः । अभ्यनूवाचेत्यभि - अनूवाच ।
 इन्द्रः । दुधीचः । अस्थभिरित्यस्थ - भिः । इति । यत् । इष्टकाभिः । अग्निम् । चिनोति ।
 सात्मानमिति स - आत्मानम् । एव । अग्निम् । चिनुते । सात्मेति स - आत्मा । अमुष्मिन्
 । लोके । भवति । यः । एवम् । वेद । शरीरम् । वै । एतत् । अग्नेः । यत् । चित्यः
 । आत्मा । वैश्वानरः । यत् । चिते । वैश्वानरम् । जुहोति । शरीरम् । एव । सःस्कृत्य । 25

TS 5.6.6.4

अ॒भ्यारो॑ह॒तीत्य॑भि - आरो॑हति । शरी॑रम् । वै । ए॒तत् । यज॑मानः । समि॑ति । कु॒रु॒ते । यत् । अ॒ग्निम् । चि॒नु॒ते । यत् । चि॒ते । वै॒श्वान॑रम् । जु॒होति॑ । शरी॑रम् । ए॒व । स॒स्कृ॒त्य । आ॒त्म॒ना । अ॒भ्यारो॑ह॒तीत्य॑भि - आरो॑हति । तस्मा॑त् । तस्य॑ । न । अवे॑ति । द्यन्ति॑ । जीव॑न् । ए॒व । दे॒वान् । अपी॑ति । ए॒ति । वै॒श्वान॑र्या । ऋ॒चा । पु॒री॒षम् । उपे॑ति । दु॒धा॒ति । इ॒यम् । वै । अ॒ग्निः । वै॒श्वान॑रः । तस्य॑ । ए॒षा । चि॑तिः । यत् । पु॒री॒षम् । अ॒ग्निम् । ए॒व । वै॒श्वान॑रम् । चि॒नु॒ते । ए॒षा । वै । अ॒ग्नेः ( ) । प्रि॒या । त॒नूः । यत् । वै॒श्वान॑रः । प्रि॒याम् । ए॒व । अ॒स्य । त॒नु॒वम् । अवे॑ति । रु॒न्धे ॥ 26

(अ॒ग्नि - स्तथ् - स॒स्कृ॒त्या - ग्रे - दर्श॑ च) (A6)

TS 5.6.7.1

अ॒ग्नेः । वै । दी॒क्ष्या॑ । दे॒वाः । वि॒राज॑मि॒ति वि॒-राज॑म् । आ॒प्नु॒वन् । ति॒स्रः । रात्रीः॑ । दी॒क्षितः । स्या॒त् । त्रि॒पदे॑ति॒ त्रि - पदा॑ । वि॒राडि॑ति॒ वि - राट् । वि॒राज॑मि॒ति वि - राज॑म् । आ॒प्नो॒ति । षट् । रात्रीः॑ । दी॒क्षितः । स्या॒त् । षट् । वै । ऋ॒तवः॑ । स॒व॒त्स॒र इति॑ सं - व॒त्स॒रः । स॒व॒त्स॒र इति॑ सं - व॒त्स॒रः । वि॒राडि॑ति॒ वि - राट् । वि॒राज॑मि॒ति वि - राज॑म् । आ॒प्नो॒ति । दश॑ । रात्रीः॑ । दी॒क्षितः । स्या॒त् । दशा॑क्ष॒रेति॑ दश॑ - अ॒क्षरा॑ । वि॒राडि॑ति॒ वि - राट् । वि॒राज॑मि॒ति वि - राज॑म् । आ॒प्नो॒ति । द्वा॒दश॑ । रात्रीः॑ । दी॒क्षितः । स्या॒त् । द्वा॒दश॑ । मा॒साः । स॒व॒त्स॒र इति॑ सं - व॒त्स॒रः । स॒व॒त्स॒र इति॑ सं - व॒त्स॒रः । वि॒राडि॑ति॒ वि - राट् । वि॒राज॑मि॒ति वि - राज॑म् । आ॒प्नो॒ति । त्रयो॑द॒शेति॑ त्रयः॑ - द॒श । रात्रीः॑ । दी॒क्षितः । स्या॒त् । त्रयो॑द॒शेति॑ त्रयः॑ - द॒श । 27

TS 5.6.7.2

मा॒साः । स॒व॒त्स॒र इति॑ सं-व॒त्स॒रः । स॒व॒त्स॒र इति॑ सं-व॒त्स॒रः । वि॒राडि॑ति॒ वि - राट् । वि॒राज॑मि॒ति

वि - राजम् । आप्नोति । पञ्चदशेति पञ्च - दश । रात्रीः । दीक्षितः । स्यात् । पञ्चदशेति पञ्च - दश । वै । अर्द्धमासस्येत्यर्द्ध - मासस्य । रात्रयः । अर्द्धमासश इत्यर्द्धमास - शः । सँवत्सर इति सं - वत्सरः । आप्यते । सँवत्सर इति सं - वत्सरः । विराडिति वि - राट् । विराजमिति वि - राजम् । आप्नोति । सप्तदशेति सप्त - दश । रात्रीः । दीक्षितः । स्यात् । द्वादश । मासाः । पञ्च । ऋतवः । सः । सँवत्सर इति सं - वत्सरः । सँवत्सर इति सं - वत्सरः । विराडिति वि - राट् । विराजमिति वि - राजम् । आप्नोति । चतुर्विंशतिमिति चतुः - विंशतिम् । रात्रीः । दीक्षितः । स्यात् । चतुर्विंशतिरिति चतुः - विंशतिः । अर्द्धमासा इत्यर्द्धमासाः । सँवत्सर इति सं - वत्सरः । सँवत्सर इति सं - वत्सरः । विराडिति वि - राट् । विराजमिति वि - राजम् । आप्नोति । त्रिंशतम् । रात्रीः । दीक्षितः । स्यात् । 28

TS 5.6.7.3

त्रिंशदक्षरेति त्रिंशत् - अक्षरा । विराडिति वि - राट् । विराजमिति वि - राजम् । आप्नोति । मासम् । दीक्षितः । स्यात् । यः । मासः । सः । सँवत्सर इति सं - वत्सरः । सँवत्सर इति सं - वत्सरः । विराडिति वि - राट् । विराजमिति वि - राजम् । आप्नोति । चतुरः । मासः । दीक्षितः । स्यात् । चतुरः । वै । एतम् । मासः । वसवः । अबिभृः । ते । पृथिवीम् । एति । अजयन् । गायत्रीम् । छन्दः । अष्टौ । रुद्राः । ते । अन्तरिक्षम् । एति । अजयन् । त्रिष्टुभम् । छन्दः । द्वादश । आदित्याः । ते । दिवम् । एति । अजयन् । जगतीम् । छन्दः । ततः । वै । ते ( ) । व्यावृत्तमिति वि - आवृत्तम् । अगच्छन् । श्रेष्ठम् । देवानाम् । तस्मात् । द्वादश । मासः । भृत्वा । अग्निम् । चिन्वीत् । द्वादश । मासाः । सँवत्सर इति सं - वत्सरः । सँवत्सर इति सं - वत्सरः । अग्निः । चित्यः । तस्य । अहोरात्राणीत्यहः - रात्राणि । इष्टकाः । आप्तेष्टकमित्याप्त-इष्टकम् । एनम् । चिनुते । अथो इति । व्यावृत्तमिति वि - आवृत्तम् । एव । गच्छति । श्रेष्ठम् । समानानाम् ॥ 29

(स्यात् त्रयोदश - त्रिंशतः रात्रीर्दीक्षितः स्याद् - वै ते - ऽष्टाविंशतिश्च) (A7)

TS 5.6.8.1

सुवर्गायेति सुवः - गायं । वै । एषः । लोकायं । चीयते । यत् । अग्निः । तम् । यत् । न । अन्वारोहेदित्यनु - आरोहेत् । सुवर्गादिति सुवः-गात् । लोकात् । यजमानः । हीयेत् । पृथिवीम् । एति । अक्रमिषम् । प्राण इति प्र - अनः । मा । मा । हासीत् । अन्तरिक्षम् । एति । अक्रमिषम् । प्रजेति प्र - जा । मा । मा । हासीत् । दिवम् । एति । अक्रमिषम् । सुवः । अगन्म् । इति । आह । एषः । वै । अग्नेः । अन्वारोह इत्यनु-आरोहः । तेन । एव । एनम् । अन्वारोहतीत्यनु - आरोहति । सुवर्गस्येति सुवः - गस्यं । लोकस्यं । समष्ट्या इति सं - अष्ट्यै । यत् । पक्षसंमितामिति पक्ष - सम्मिताम् । मिनुयात् । 30

TS 5.6.8.2

कनीयाऽसम् । यज्ञक्रतुमिति यज्ञ - क्रतुम् । उपेति । इयात् । पापीयसी । अस्य । आत्मनः । प्रजेति प्र - जा । स्यात् । वेदिसंमितामिति वेदि - सम्मिताम् । मिनोति । ज्यायाऽसम् । एव । यज्ञक्रतुमिति यज्ञ - क्रतुम् । उपेति । एति । न । अस्य । आत्मनः । पापीयसी । प्रजेति प्र - जा । भवति । साहस्रम् । चिन्वीत् । प्रथमम् । चिन्वानः । सहस्रसंमित इति सहस्रं - सम्मितः । वै । अयम् । लोकः । इमम् । एव । लोकम् । अभीति । जयति । द्विषाहस्रमिति द्वि - साहस्रम् । चिन्वीत् । द्वितीयम् । चिन्वानः । द्विषाहस्रमिति द्वि - साहस्रम् । वै । अन्तरिक्षम् । अन्तरिक्षम् । एव । अभीति । जयति । त्रिषाहस्रमिति त्रि - साहस्रम् । चिन्वीत् । तृतीयम् । चिन्वानः । 31

TS 5.6.8.3

त्रिषाहस्र इति त्रि - साहस्रः । वै । असौ । लोकः । अमुम् । एव । लोकम् । अभीति । जयति । जानुदुघ्नमिति जानु - दुघ्नम् । चिन्वीत् । प्रथमम् । चिन्वानः । गायत्रिया । एव । इमम् । लोकम् । अभ्यारोहतीत्यभि - आरोहति । नाभिदुघ्नमिति नाभि - दुघ्नम् । चिन्वीत् । द्वितीयम् । चिन्वानः । त्रिष्टुभा । एव । अन्तरिक्षम् । अभ्यारोहतीत्यभि - आरोहति ।

ग्रीवदुग्गमिति ग्रीव - दुग्गम् । चिन्वीत् । तृतीयम् । चिन्वानः । जगत्या । एव । अमुम् ।
लोकम् । अभ्यारोहतीत्यभि - आरोहति । न । अग्निम् । चित्वा । रामाम् । उपेति । इयात् ।
। अयोनौ । रेतः । धास्यामि । इति । न । द्वितीयम् । चित्वा । अन्यस्य । स्त्रियम् ।

32

TS 5.6.8.4

उपेति । इयात् । न । तृतीयम् । चित्वा । काम् । चन । उपेति । इयात् । रेतः । वै ।
। एतत् । नीति । धत्ते । यत् । अग्निम् । चिनुते । यत् । उपेयादित्युप - इयात् । रेतसा ।
। वीति । ऋद्धयेत् । अथो इति । खलु । आहुः । अप्रजस्यमित्यप्र-जस्यम् । तत् । यत् ।
। न । उपेयादित्युप - इयात् । इति । यत् । रेतस्सिचाविति रेतः - सिचौ । उपदधातीत्युप -
दधाति । ते इति । एव । यजमानस्य । रेतः । बिभृतः । तस्मात् । उपेति । इयात् ।
रेतसः । अस्कन्दाय । त्रीणि । वाव । रेतसि । पिता । पुत्रः । पौत्रः । 33

TS 5.6.8.5

यत् । द्वे इति । रेतस्सिचाविति रेतः-सिचौ । उपदुद्ध्यादित्युप-दुध्यात् । रेतः । अस्य । वीति ।
। छिन्द्यात् । तिस्रः । उपेति । दुधाति । रेतसः । संतत्या इति सं - तत्यै । इयम् । वाव ।
। प्रथमा । रेतस्सिगिति रेतः - सिक् । वाक् । वै । इयम् । तस्मात् । पश्यन्ति । इमाम् ।
। पश्यन्ति । वाचम् । वदन्तीम् । अन्तरिक्षम् । द्वितीया । प्राण इति प्र - अनः । वै ।
। अन्तरिक्षम् । तस्मात् । न । अन्तरिक्षम् । पश्यन्ति । न । प्राणमिति प्र - अनम् । असौ ।
तृतीया । चक्षुः । वै । असौ । तस्मात् । पश्यन्ति । अमूम् । पश्यन्ति । चक्षुः । यजुषा ।
। इमाम् । च । 34

TS 5.6.8.6

अमूम् । च । उपेति । दुधाति । मनसा । मुद्ध्यमाम् । एषाम् । लोकानाम् । कृत्यै । अथो

इति । प्राणानामिति प्र - अनानाम् । इष्टः । यज्ञः । भृगुभिरिति भृगु - भिः । आशीर्दा इत्याशीः - दाः । वसुभिरिति वसु - भिः । तस्य । ते । इष्टस्य । वीतस्य । द्रविणा । इह । भक्षीय । इति । आह । स्तुतशस्त्रे इति स्तुत - शस्त्रे । एव । एतेन । दुहे । पिता । मातरिश्वा । अच्छिद्रा । पदा । धाः । अच्छिद्राः । उशिजः । पदा । अन्विति । तक्षुः । सोमः । विश्वविदिति विश्व - वित् । नेता । नेषत् । बृहस्पतिः । उक्थामदानीत्युक्थ - मदनि । शःसिषत् । इति । आह । एतत् । वै ( ) । अग्नेः । उक्थम् । तेन । एव । एनम् । अन्विति । शःसति ॥ 35

(मिनुयात् - तृतीयं चिन्वानः - स्त्रियं - पौत्रं - श्व - वै - सप्त च) (A8)

TS 5.6.9.1

सूयते । वै । एषः । अग्नीनाम् । यः । उखायाम् । भ्रियते । यत् । अधः । सादयेत् । गर्भाः । प्रपादुका इति प्र - पादुकाः । स्युः । अथो इति । यथा । सवात् । प्रत्यवरोहतीति प्रति - अवरोहति । तादृक् । एव । तत् । आसन्दी । सादयति । गर्भागाम् । धृत्यै । अप्रपादायेत्यप्र - पादाय । अथो इति । सवम् । एव । एनम् । करोति । गर्भः । वै । एषः । यत् । उख्यः । योनिः । शिक्यम् । यत् । शिक्यात् । उखाम् । निरूहेदिति निः - ऊहेत् । योनेः । गर्भम् । निरिति । हन्यात् । षडुद्याममिति षट्-उद्यामम् । शिक्यम् । भवति । षोढाविहित इति षोढा - विहितः । वै । 36

TS 5.6.9.2

पुरुषः । आत्मा । च । शिरः । च । चत्वारि । अङ्गानि । आत्मन् । एव । एनम् । बिभर्ति । प्रजापतिरिति प्रजा - पतिः । वै । एषः । यत् । अग्निः । तस्य । उखा । च । उलूखलम् । च । स्तनौ । तौ । अस्य । प्रजा इति प्र - जाः । उपेति । जीवन्ति । यत् । उखाम् । च । उलूखलम् । च । उपदधातीत्युप - दधाति । ताभ्याम् । एव । यजमानः । अमुष्मिन् । लोके । अग्निम् । दुहे । सवत्सर इति सं - वत्सरः । वै । एषः । यत् । अग्निः । तस्य

। त्रेधाविहिता इति त्रेधा - विहिताः । इष्टकाः । प्राजापत्या इति प्राजा - पत्याः । वैष्णवीः । 37

TS 5.6.9.3

वैश्वकर्मणीरिति वैश्व - कर्मणीः । अहोरात्राणीत्यहः - रात्राणि । एव । अस्य । प्राजापत्या इति प्राजा - पत्याः । यत् । उख्यम् । बिभर्ति । प्राजापत्या इति प्राजा-पत्याः । एव । तत् । उपेति । धत्ते । यत् । समिध इति सं - इधः । आदधातीत्यां - दधाति । वैष्णवाः । वै । वनस्पतयः । वैष्णवीः । एव । तत् । उपेति । धत्ते । यत् । इष्टकाभिः । अग्निम् । चिनोति । इयम् । वै । विश्वकर्मैति विश्व - कर्मा । वैश्वकर्मणीरिति वैश्व - कर्मणीः । एव । तत् । उपेति । धत्ते । तस्मात् । आहुः । त्रिवृदिति त्रि - वृत् । अग्निः । इति । तम् । वै । एतम् । यजमानः । एव । चिन्वीत् । यत् । अस्य । अन्यः ( ) । चिनुयात् । यत् । तम् । दक्षिणाभिः । न । राधयेत् । अग्निम् । अस्य । वृज्जीत् । यः । अस्य । अग्निम् । चिनुयात् । तम् । दक्षिणाभिः । राधयेत् । अग्निम् । एव । तत् । स्पृणोति ॥ 38

(षोढाविहितो वै - वैष्णवी - रन्यो - विश्वंतिश्च) (A9)

TS 5.6.10.1

प्रजापतिरिति प्रजा - पतिः । अग्निम् । अचिनुत् । ऋतुभिरित्यृतु - भिः । सँवत्सरमिति सं - वत्सरम् । वसन्तेन । एव । अस्य । पूर्वादधमिति पूर्व - अदधम् । अचिनुत् । ग्रीष्मेण । दक्षिणम् । पक्षम् । वरुणाभिः । पुच्छम् । शरदा । उत्तरमित्युत् - तरम् । पक्षम् । हेमन्तेन । मद्ध्यम् । ब्रह्मणा । वै । अस्य । तत् । पूर्वादधमिति पूर्व - अदधम् । अचिनुत् । क्षत्रेण । दक्षिणम् । पक्षम् । पशुभिरिति पशु - भिः । पुच्छम् । विशा । उत्तरमित्युत् - तरम् । पक्षम् । आशया । मद्ध्यम् । यः । एवम् । विद्वान् । अग्निम् । चिनुते । ऋतुभिरित्यृतु - भिः । एव । एनम् । चिनुते । अथो इति । एतत् । एव । सर्वम् । अवेति । 39

TS 5.6.10.2

रुन्धे । शृण्वन्ति । ए॒नम् । अ॒ग्निम् । चि॒क्या॒नम् । अ॒त्ति॑ । अ॒न्नम् । रोच॑ते । इ॒यम् । वाव॑
 । प्र॒थ॒मा । चि॒तिः । ओष॑धयः । वन॒स्पत॑यः । पु॒री॒षम् । अ॒न्तरि॑क्षम् । द्वि॒तीया॑ । वया॑ंसि
 । पु॒री॒षम् । अ॒सौ । तृ॒तीया॑ । नक्ष॑त्राणि । पु॒री॒षम् । य॒ज्ञः । च॒तु॒र्थी । दक्षि॑णा । पु॒री॒षम्
 । यज॑मानः । प॒ञ्चमी॑ । प्र॒जेति॑ प्र - जा । पु॒री॒षम् । यत् । त्रिचि॑तीक॒मिति॑ त्रि - चि॒तीक॒म्
 । चि॒न्वी॒त । य॒ज्ञम् । दक्षि॑णाम् । आ॒त्मान॑म् । प्र॒जामि॑ति॒ प्र - जा॒म् । अ॒न्तः । इ॒यात् ।
 तस्मा॑त् । पञ्च॑चितीक॒ इति॑ पञ्च - चि॒तीकः॑ । चे॒त॒व्यः । ए॒तत् । ए॒व । सर्व॑म् । स्पृ॒णो॒ति॒ ।
 यत् । ति॒स्रः । चि॒त॒यः । 40

TS 5.6.10.3

त्रि॒वृदि॑ति॒ त्रि - वृ॒त् । हि॒ । अ॒ग्निः । यत् । द्वे॑ इति॒ । द्वि॒पादि॑ति॒ द्वि - पा॒त् । यज॑मानः ।
 प्र॒ति॒ष्ठित्या॑ इति॒ प्र॒ति - स्थि॒त्यै । पञ्च॑ । चि॒त॒यः । भ॒व॒न्ति॒ । पा॒ङ्कः । पु॒रु॑षः । आ॒त्मान॑म् ।
 ए॒व । स्पृ॒णो॒ति॒ । पञ्च॑ । चि॒त॒यः । भ॒व॒न्ति॒ । प॒ञ्चभि॑रिति॒ पञ्च - भिः॑ । पु॒री॒षैः । अ॒भी॒ति॑ ।
 ऊ॒ह॒ति॒ । द॒श॑ । स॒मि॒ति॑ । प॒द्य॒न्ते॒ । द॒शाक्ष॑र इति॒ द॒श - अ॒क्षरः॑ । वै । पु॒रु॑षः । या॒वान् ।
 ए॒व । पु॒रु॑षः । तम् । स्पृ॒णो॒ति॒ । अथो॑ इति॒ । द॒शाक्ष॑रेति॒ द॒श - अ॒क्षरा॑ । वि॒राडि॑ति॒ वि -
 रा॒ट् । अ॒न्नम् । वि॒राडि॑ति॒ वि - रा॒ट् । वि॒राजी॑ति॒ वि - रा॒जि॑ । ए॒व । अ॒न्नाद्य॑ इत्य॒न्न - अ॒द्यै ।
 प्र॒ती॒ति॑ । ति॒ष्ठ॒ति॒ । स॒व॒त्स॒र इति॑ सं - व॒त्स॒रः । वै । ष॒ष्ठी । चि॒तिः । ऋ॒त॒वः । पु॒री॒षम् ( )
 । ष॒ट् । चि॒त॒यः । भ॒व॒न्ति॒ । ष॒ट् । पु॒री॒षाणि॑ । द्वा॒द॒श । स॒मि॒ति॑ । प॒द्य॒न्ते॒ । द्वा॒द॒श ।
 मा॒साः । स॒व॒त्स॒र इति॑ सं - व॒त्स॒रः । स॒व॒त्स॒र इति॑ सं - व॒त्स॒रे । ए॒व । प्र॒ती॒ति॑ । ति॒ष्ठ॒ति॒ ॥ 41

(अ॒व - चि॒त॒यः - पु॒री॒षं - प॒ञ्चद॑श च) (A10)

TS 5.6.11.1

रो॒हि॒तः । धूम॑रो॒हि॒त इति॑ धूम॑ - रो॒हि॒तः । क॒र्क॒न्धु॑रो॒हि॒त इति॑ क॒र्क॒न्धु - रो॒हि॒तः । ते ।

प्राजापत्या इति प्राजा - पत्याः । बभ्रुः । अरुणबभ्रुरित्यरुण - बभ्रुः । शुक्रबभ्रुरिति शुक्र - बभ्रुः । ते । रौद्राः । श्येतः । श्येताक्ष इति श्येत - अक्षः । श्येतग्रीव इति श्येत - ग्रीवः । ते । पितृदेवत्या इति पितृ - देवत्याः । तिस्रः । कृष्णाः । वशाः । वारुण्यः । तिस्रः । श्वेताः । वशाः । सौर्यः । मैत्राबारुहस्पत्या इति मैत्रा - बारुहस्पत्याः । धूम्रललामा इति धूम्र - ललामाः । तूपराः ॥ 42

(रोहितः-षड्विंशतिः) (A11)

TS 5.6.12.1

पृश्निः । तिरश्चीनपृश्निरिति तिरश्चीन - पृश्निः । ऊर्ध्वपृश्निरित्यूर्ध्व - पृश्निः । ते । मारुताः । फल्गूः । लोहितोर्णीति लोहित - ऊर्णीः । बलक्षी । ताः । सारस्वत्यः । पृषती । स्थूलपृषतीति स्थूल - पृषती । क्षुद्रपृषतीति क्षुद्र-पृषती । ताः । वैश्वदेव्य इति वैश्व - देव्यः । तिस्रः । श्यामाः । वशाः । पौष्ण्यः । तिस्रः । रोहिणीः । वशाः । मैत्रियः । ऐन्द्राबारुहस्पत्या इत्यैन्द्रा - बारुहस्पत्याः । अरुणललामा इत्यरुण - ललामाः । तूपराः ॥ 43

(पृश्निः - षड्विंशतिः) (A12)

TS 5.6.13.1

श्रित्तिबाहुरिति श्रिति - बाहुः । अन्यतश्श्रित्तिबाहुरित्यन्यतः -श्रित्तिबाहुः । समन्तश्रित्तिबाहुरिति समन्त - श्रित्तिबाहुः । ते । ऐन्द्रवायवा इत्यैन्द्र - वायवाः । श्रित्तिरन्ध्र इति श्रिति - रन्ध्रः । अन्यतश्श्रित्तिरन्ध्र इत्यन्यतः - श्रित्तिरन्ध्रः । समन्तश्रित्तिरन्ध्र इति समन्त - श्रित्तिरन्ध्रः । ते । मैत्रावरुणा इति मैत्रा - वरुणाः । शुद्धवाल इति शुद्ध-वालः । सर्वशुद्धवाल इति सर्व-शुद्धवालः । मणिवाल इति मणि - वालः । ते । अश्विनाः । तिस्रः । शिल्पाः । वशाः । वैश्वदेव्य इति वैश्व - देव्यः । तिस्रः । श्येनीः । परमेष्ठिने । सोमापौष्णा इति सोमा - पौष्णाः ।

श्यामल॑लामा॒ इति॑ श्याम - ल॒लामाः॑ । तू॒पराः॑ ॥ 44

(शिति॒बाहुः॑ पञ्चविंशतिः) (A13)

TS 5.6.14.1

उ॒न्नत॑ इत्यु॒त् - न॒तः । ऋ॒षभः॑ । वा॒म॒नः । ते । ऐ॒न्द्राव॑रु॒णा इत्यै॑न्द्रा - व॒रुणाः॑ । शि॒ति॒क॒कु॒दि॒ति॒
शि॒ति॒ - क॒कु॒त् । शि॒ति॒पृ॒ष्ठ इति॑ शिति - पृ॒ष्ठः । शि॒ति॒भ॒स॒दि॒ति॒ शिति॑ - भ॒स॒त् । ते ।
ऐ॒न्द्रा॒बा॒रु॒ह॒स्प॒त्या इत्यै॑न्द्रा - बा॒रु॒ह॒स्प॒त्याः । शि॒ति॒पा॒दि॒ति॑ शिति - पा॒त् । शि॒त्यो॒ष्ठ इति॑ शिति
- ओ॒ष्ठः । शि॒ति॒भ्रु॒रिति॑ शिति - भ्रुः । ते । ऐ॒न्द्रावै॑ष्ण॒वा इत्यै॑न्द्रा - वै॑ष्ण॒वाः । ति॒स्रः ।
सि॒द्ध॒माः । व॒शाः । वै॒श्व॒क॒र्म॒ण्य॑ इति॑ वैश्व॒-क॒र्म॒ण्यः । ति॒स्रः । धा॒त्रे । पृ॒षो॒द॒रा इति॑ पृष -
उ॒द॒राः । ऐ॒न्द्रा॒पौ॒ष्णा इत्यै॑न्द्रा - पौ॒ष्णाः । श्ये॑तल॒लामा॒ इति॑ श्येत - ल॒लामाः॑ । तू॒पराः॑ ॥ 45

(उ॒न्नतः॑ पञ्चविंशतिः) (A14)

TS 5.6.15.1

क॒र्णाः । त्रयः॑ । या॒माः । सौ॒म्याः । त्रयः॑ । श्वि॒ति॒ज्ञाः । अ॒ग्नये॑ । य॒र्वि॒ष्टाय॑ । त्रयः॑ ।
न॒कु॒लाः । ति॒स्रः । रोहि॑णीः । त्र्य॒व्य॒ इति॑ त्रि - अ॒व्यः । ताः । व॒सू॒नाम् । ति॒स्रः । अ॒रु॒णाः
। दि॒त्यौ॒ह्यः । ताः । रु॒द्रा॒णाम् । सो॒मै॒न्द्रा इति॑ सोम - ऐ॒न्द्राः । ब॒भ्रु॒ल॑लामा॒ इति॑ ब॒भ्रु -
ल॒लामाः॑ । तू॒पराः॑ ॥ 46

(क॒र्णा॒स्त्रयो॑ - विंशतिः) (A15)

TS 5.6.16.1

शु॒ण्ठाः । त्रयः॑ । वै॑ष्ण॒वाः । अ॒धी॒लो॒ध॒कर्णा॑ इत्य॒धी॒लो॒ध - क॒र्णाः॑ । त्रयः॑ । वि॒ष्ण॒वे ।

उ॒रु॒क्र॒मायेत्यु॑रु - क्र॒माय॑ । ल॒प्सु॒दिनः॑ । त्रयः॑ । वि॒ष्णवे॑ । उ॒रु॒गा॒यायेत्यु॑रु - गा॒याय॑ ।
 पञ्चा॑वी॒रिति॑ पञ्च॑ - अ॒वीः । ति॒स्रः । अ॒दि॒त्याना॑म् । त्रि॒व॒त्सा इति॑ त्रि॑ - व॒त्साः । ति॒स्रः ।
 अ॒ङ्गिर॑साम् । ऐ॒न्द्रा॒वैष्ण॑वा इत्यै॒न्द्रा - वैष्ण॑वाः । गौ॒रल॑लामा॒ इति॑ गौ॒र - ल॒लामाः॑ । तू॒पराः॑ ॥

47

(शु॒ण्ठा - वि॒ंश॒तिः) (A16)

TS 5.6.17.1

इ॒न्द्राय॑ । रा॒ज्ञे । त्रयः॑ । शि॒ति॒पृ॒ष्ठा इति॑ शि॒ति - पृ॒ष्ठाः । इ॒न्द्राय॑ । अ॒धि॒रा॒जायेत्य॑धि॒ - रा॒जाय॑
 । त्रयः॑ । शि॒ति॒क॒कु॒दु इति॑ शि॒ति - क॒कु॒दुः । इ॒न्द्राय॑ । स्व॒रा॒ज्ञ इति॑ स्व॑ - रा॒ज्ञे । त्रयः॑
 । शि॒ति॒भ॒सदु॑ इति॑ शि॒ति - भ॒सदुः॑ । ति॒स्रः । तु॒र्यौ॒ह्यः । सा॒द्व्याना॑म् । ति॒स्रः । प॒ष्ठौ॒ह्यः ।
 वि॒श्वेषा॑म् । दे॒वाना॑म् । आ॒ग्ने॒न्द्राः । कृ॒ष्णल॑लामा॒ इति॑ कृ॒ष्ण - ल॒लामाः॑ । तू॒पराः॑ ॥ 48

(इ॒न्द्राय॑ रा॒ज्ञे - द्वा॒वि॒ंश॒तिः) (A17)

TS 5.6.18.1

अ॒दि॒त्यै । त्रयः॑ । रो॒हि॒तै॒ता इति॑ रो॒हित॑ - ए॒ताः । इ॒न्द्रा॒ण्यै । त्रयः॑ । कृ॒ष्णै॒ता इति॑ कृ॒ष्ण
 - ए॒ताः । कु॒ह्वे । त्रयः॑ । अ॒रु॒णै॒ता इत्य॑रु॒ण - ए॒ताः । ति॒स्रः । धे॒नवः॑ । रा॒कायै॑ । त्रयः॑
 । अ॒न॒द्वा॒हः । सि॒नी॒वा॒ल्यै । आ॒ग्ना॒वैष्ण॑वा इत्य॑ग्ना - वैष्ण॑वाः । रो॒हित॑ल॒लामा॒ इति॑ रो॒हित॑ -
 ल॒लामाः॑ । तू॒पराः॑ ॥ 49

(अ॒दि॒त्या-अ॒ष्टा॒द॒श) (A18)

TS 5.6.19.1

सौम्याः । त्रयः । पि॒शङ्गाः । सोमा॑य । रा॒ज्ञे । त्रयः । सा॒रङ्गाः । पा॒र्जन्याः । नभो॑रूपा
इति॑ नभः-रूपाः । ति॒स्रः । अ॒जाः । म॒ल॒हाः । इन्द्रा॑ण्यै । ति॒स्रः । मे॒ष्यः । आ॒दि॒त्याः ।
द्या॒वापृ॒थि॒व्या इति॑ द्यावा - पृ॒थि॒व्याः । मा॒ल॒ङ्गाः । तू॒पराः ॥ 50

(सौम्या - एका॒न्नवि॑ंशतिः) (A19)

TS 5.6.20.1

वा॒रु॒णाः । त्रयः । कृ॒ष्णल॑लामा इति॑ कृष्ण - ल॒लामाः । वरु॑णाय । रा॒ज्ञे । त्रयः ।
रोहि॑तललामा इति॑ रोहित - ल॒लामाः । वरु॑णाय । रि॒शाद॑सु इति॑ रिश - अद॑से । त्रयः ।
अ॒रु॒णल॑लामा इत्य॑रुण - ल॒लामाः । शिल्पाः । त्रयः । वै॒श्वदे॒वा इति॑ वैश्व - दे॒वाः । त्रयः
। पृ॒श्नयः । स॒र्वदे॒वत्या॑ इति॑ सर्व - दे॒वत्याः । ऐ॒न्द्रासू॒रा इत्यै॑न्द्रा - सू॒राः । श्ये॑तललामा इति॑
श्ये॑त - ल॒लामाः । तू॒पराः ॥ 51

(वा॒रु॒णा - वि॑ंशतिः) (A20)

TS 5.6.21.1

सोमा॑य । स्व॒राज्ञ॑ इति॑ स्व - रा॒ज्ञे । अ॒नोवा॑हावित्य॑नः - वा॒हौ । अ॒न॒द्वाहौ । इन्द्रा॑ग्निभ्यामितीन्द्रा॑ग्नि
- भ्या॒म् । ओ॒जोदा॑भ्यामित्यो॒जः-दा॑भ्या॒म् । उ॒ष्टा॑रौ । इन्द्रा॑ग्निभ्यामितीन्द्रा॑ग्नि-भ्या॒म् । ब॒ल॒दा॑भ्यामिति॑
बल - दा॑भ्या॒म् । सी॒रवा॑हाविति॑ सीर - वा॒हौ । अ॒वी इति॑ । द्वे इति॑ । धे॒नू इति॑ । भौ॒मी
इति॑ । दि॒ग्भ्य इति॑ दिक् - भ्यः । वड॑बे इति॑ । द्वे इति॑ । धे॒नू इति॑ । भौ॒मी इति॑ । वैरा॑जी
इति॑ । पु॒रु॒षी इति॑ । द्वे इति॑ । धे॒नू इति॑ । भौ॒मी इति॑ । वा॒यवे॑ । आ॒रोह॑णवा॒हावित्या॑रोहण -
वा॒हौ । अ॒न॒द्वाहौ । वा॒रु॒णी इति॑ । कृ॒ष्णे इति॑ । व॒शे इति॑ । अ॒रा॒ड्यौ । दि॒व्यौ । ऋ॒षभौ ।
परि॑म॒राविति॑ परि - म॒रौ ॥ 52

(सोमाय स्वराज्ञे - चतुस्त्रिंशत्) (A21)

TS 5.6.22.1

एकादश । प्रातः । गव्याः । पशवः । एति । लभ्यन्ते । छगलः । कल्माषः । किंकिदीविः । विदीगयः । ते । त्वाष्ट्राः । सौरीः । नव । श्वेताः । वशाः । अनृबन्ध्या इत्यनु - बन्ध्याः । भवन्ति । आग्नेयः । ऐन्द्राग्र इत्यैन्द्र - अग्रः । अश्विनः । ते । विशालयूप इति विशाल - यूपे । एति । लभ्यन्ते ॥ 53

(एकादश प्रातः - पञ्चविंशतिः) (A22)

TS 5.6.23.1

पिशङ्गाः । त्रयः । वासन्ताः । सारङ्गाः । त्रयः । ग्रैष्माः । पृषन्तः । त्रयः । वार्षिकाः । पृश्नयः । त्रयः । शारदाः । पृश्निसक्था इति पृश्नि - सक्थाः । त्रयः । हैमन्तिकाः । अवलिप्ता इत्यव-लिप्ताः । त्रयः । शैशिराः । सवत्सरायेति सं - वत्सराय । निर्वक्षस इति नि - वक्षसः ॥ रोहितः कृष्णा धूम्रललामाः - पृश्निः श्यामा अरुणललामाः - शितिबाहुः शिल्पाः श्येनीः श्यामललामा - उन्नतः सिद्धमा धात्रे पौष्णाः श्येतललामाः - कर्णा बभ्रुललामाः - शुण्ठा गौरललामा - इन्द्राय कृष्णाललामा - अदित्यै रोहित ललामः - सौम्या मालङ्गा - वारुणाः सूर्याः श्येतललामा - दश । 20

(पिशङ्गा - विंशतिः) (A23)

praSna korvai with starting padams of 1 to 23 anuvAkams :-

(हिरण्यवर्णा - अपां ग्रहान् - भूतेष्टकाः - सज्जूः - सवत्सरं - प्रजापतिः स क्षुरपवि - रवग्नेर्वै दीक्षया - सुवर्गाय तं यन्न - सूयते - प्रजापतिर् ऋतुभी - रोहितः - पृश्निः - शितिबाहु - रुन्नतः -

क॒र्णाः - शु॒ण्ठा - इन्द्रा॒या- दि॒त्यै - सौ॒म्या - वा॒रु॒णाः - सोमा॒यै - का॒दश - पि॒शङ्गा - स्त्रयो॑वि॒ंशतिः)

korvai with starting padams of 1, 11, 21 series of pa jAAtis :-

(हि॒र॒ण्यव॑र्णा - भू॒तेष्ट॑काः - छ॒न्दो॒ यत् - कनी॑याऽसन्-त्रि॒वृ॒द्ध्यग्नि॑ - वा॒रु॒णा - श्व॑तु॒ष्पञ्चा॒शत्)

first and last padam of sixth praSnam of 5th kANDam

(हि॒र॒ण्यव॑र्णा - नि॒व॑क्ष॒सः)

॥ हरिः॑ ॐ ॥ ॥ कृष्ण॑ यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां पञ्चमकाण्डे षष्ठः प्रश्नः समाप्तः ॥